

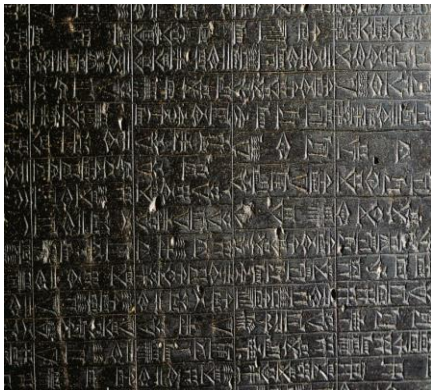
Uloga i značaj osiguranja

Istorija osiguranja

Osiguranje seže se iz antičkih vremena, na različite načine i oblike.

Prvi oblici OSIGURANJA susreću se u ranoj ljudskoj zajednici unutar plemena, a kasnije i u porodici. Prva opasnost sa kojom se čovečanstvo suočilo je glad, a kao mera zaštite bio je skromni obavezni doprinos žita tokom godina kada je žetva bila najplodnija.

Prve metode prenosa ili raspodele rizika u monetarnoj ekonomiji praktikovali su kineski i vavilonski trgovci, odnosno u III i II veku pre nove ere. Kineski trgovci su robu delili na više brodova kako bi ograničili gubitak u slučaju uništenja nekog od brodova. Vavilonci su razvili

sistem koji je bio napisan u čuvenom Hamurabijevem zakoniku iz 1750. godine pre nove ere, kojeg su rano praktikovali trgovci mediteranskih jedrenjaka. Ako neki trgovac je uzeo zajam za finansiranje svoje pošiljke, platio bi zajmodavcu i dodatni iznos kao garanciju od zajmodavca, da neće tražiti da se vrati zajam ako pošiljka bude izgubljena ili ukradena na moru.

Prema tome osiguranje je najstarija metoda prenosa rizika koja je razvijena u cilju ublažavanja / smanjenja trgovinskog rizika.

Prvi poznati ugovor o osiguranju je sačinjen u Genovi još 1347. godine, a u narednom veku morsko osiguranje je široko razvijeno a premije su bile razne i određivane su prema intuiciji. Imovinsko osiguranje ima tragove od velikog požara Londona koji je 1666. godine spalio više od 13.000 kuća. Razarajući učinak požara je zahtevao da se osiguranje stavlja "sa olakšavajuće na vanredno pitanje". U 1681. godini ekonomista Nicholas Barbon i jedanaest saradnika stvorili su prvu kompaniju za zaštitu od požara "Kancelarija osiguranja za kuće".

U početku je osigurano 5.000 kuća.

23 - Lloyd's Coffee House in 1798. Courtesy of Lloyd's of London.

Tržište poslovnog osiguranja počelo je u kompaniji „Lloyd's Caffee House London“, čiji je vlasnik bio Edward Lloyd, oko 1686. godine i bilo je prvo društvo za osiguravanje na moru.

Prva polisa životnog osiguranja u pravom smislu reči izdala je grupa morskih osiguravatelja u Londonu u 1536. godini, licu po imenu Wiliam Gybbons.

Polisa je bila na godinu dana i imala je vrednost 400 funti. Zanimljivo je da Gybbons je umro tokom te godine, a osiguravatelji su uplatili osigurani iznos njegovoj porodici.

Kako se danas definiše osiguranje?

Osiguranje podrazumeva prenos potencijalnog rizika materijalnog i/ili nematerijalnog gubitka sa osiguranika na osiguravatelja na osnovu ugovora o osiguranju;

Osiguranje je način ili metoda koji ljudi, preduzeća i organizacije koriste da bi preneli određene rizike na osiguravatelja. Koncept usluge je od suštinske važnosti za osiguranje. Osiguravatelj prodaje osiguraniku obećanje. Važnost ugovora biće potvrđena u budućnosti.

Šta je premija (tarifa) osiguranja?

Određivanje premije odnosi se na stvaranje cene osiguranja. Cene osiguranja znatno se razlikuju od stvaranja cena drugih proizvoda. Kada drugi proizvodi se prodaju, osiguravatelji uglavnom unapred znaju koliki su troškovi proizvoda, tako da se cene stvaraju da pokriju sve troškove i da

se obezbedi zarada. Međutim, osiguravatelji ne znaju unapred koliki će biti troškovi. Određena premija osiguranja može biti neodgovarajuća za plaćanje svih odšteta i troškova za period važenja polise osiguranja. Tek nakon isteka perioda pokrića osiguranja osiguravatelj može utvrditi njegove stvarne gubitke i troškove. Naravno, osiguravatelj se nada da unapred plaćene premije biti dovoljne za plaćanje svih odšteta i troškova, kao i da obezbedi zaradu.

Osoba koja određuje tarife poznata je kao aktuar i angažuje se u svim fazama poslovanja osiguravatelja, uključujući planiranje, određivanje cene, procenu zaliha i istraživanje. Njegov je cilj izračunati premije koje će osigurati profitabilno poslovanje, omogućiti osiguravatelju da se efikasno takmiči sa drugim osiguravateljima kao i omogućiti osiguravatelju da plati oštete koje će nastati.

Osiguravatelji koriste koncept „pool“-a za raspodelu rizika.

Ovaj koncept podrazumeva da osiguravatelji naplaćuju premije od velikog broja osiguranika i iz tih premija plaćaju gubitke ili štetu koja nastanu u određenom broju rizika unutar grupe.

Rizici i osiguranje

Koncept rizika

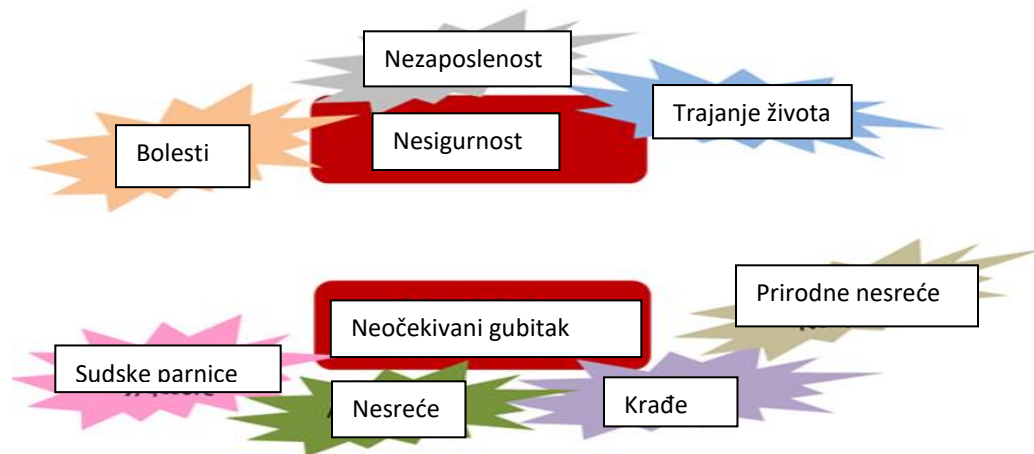
Za mnoge ljudi rizik predstavlja određenu nesigurnost u vezi ishoda u određenoj situaciji. Ostavljajući na trenutak ono što mislimo sa izrazom nesigurnost, obično nam je jasno šta razumemo ako u razgovor ubacimo izraz „rizik (opasnost)“. Može se dogoditi nešto, a ako se dogodi, ishod može biti nepovoljan za nas, da

nemamo ishod kojeg smo nadali. Reč rizik podrazumeva sumnju u budućnost, kao i činjenicu da ishod može nas staviti u lošu situaciju nego u kojoj se nalazimo u ovom trenutku.

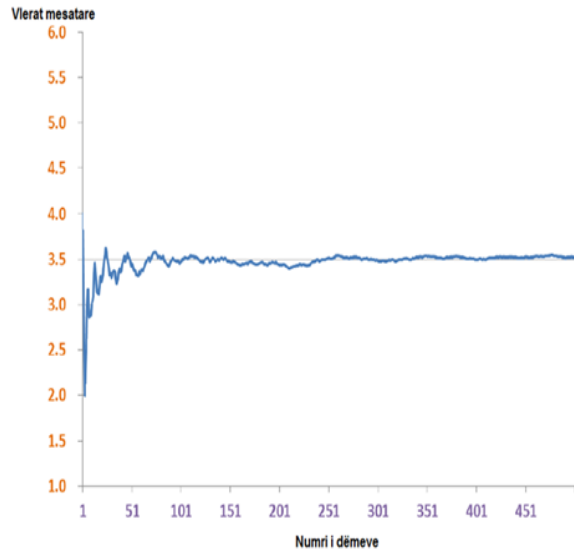
Tradicionalno se rizik definiše kao nesigurnost pojave nekog određenog događaja koji rezultira gubitkom.

Prilikom analize nivoa rizika potrebno je uzeti u obzir dva faktora: **učestalost i ozbiljnost**.

Takođe dva ključna koncepta vezana za rizik su od posebnog značaja u osiguranju: nesigurnost i neočekivani gubici.

Kako se vrši procena rizika u osiguranju?

Procena rizika osiguranja definirana je kao sveobuhvatan proces analize i razvoja rizika.

Procena rizika može biti kvantitativna, polu-kvantitativna ili kvalitativna u skladu sa verovatnoćom pojave i mogućim posledicama.

Procena rizika osiguravatelja uglavnom se zasniva na pokazateljima verovatnoće i drugim matematičko-statističkim pokazateljima, koje se izračunavaju od strane stručnjaka ove oblasti koji se zovu AKTUARI.

Koristeći zakon velikih brojeva, osiguravatelj može pravilno i pouzdano proceniti visinu štete za određeni broj osiguranika u određenom roku.

Šta je ugovor o osiguranju?

Ugovor o osiguranju je čin kojim osiguravatelj preuzima određene rizike za plaćanje premije, da ukoliko se dogodi ono što je osigurano, osiguraniku, korisniku ili trećem licu u smislu obeštećenja. Ugovori o osiguranju moraju ispunjavati uslove utvrđene u Zakonu CBK-a o osiguranju i Zakonu o obligacionim odnosima koji su na snazi.

Elementi ugovora o osiguranju

- **Izjava:** Ime osiguranika, adresa, osiguravajuće društvo, osigurani rizik, iznos osiguranja (limit), mogući odbici, premija i trajanje.
- **Definicije:** Određivanje izraza i jezika korišćeni u polisi.
- **Osigurani sporazum**– Ugovorni sporazum između društva i osiguranika u vezi pokrivenih rizika.
- **Izuzeci** – Određuje šta nije obuhvaćeno ugovorom o osiguranju.
- **Uslovi** – određuje uslove, obaveze i pravila koja treba poštovati.
- **Aneks** – Dodatni obrazac priložen polisi osiguranja koji omogućavaju promenu polise/ ugovora pod različitim uslovima.

ŠTA TREBA DA ZNATE PRE KUPOVINE POLISE OSIGURANJA?

Polisa osiguranja je dokument koji definiše prava i obaveze između osiguravatelja i osiguranog.

Ljudi se mogu osigurati od gotovo svakog mogućeg rizika - po određenoj ceni.

Kako da biram osiguranje koje mi je potrebno?

Da biste napravili pravi izbor, trebate uskladiti vaše sadašnje i buduće potrebe sa raspoloživim budžetom, što znači odabrati vrstu osiguranja koja odgovara vašim potrebama i mogućnostima;

Odredite rok pokrića polise osiguranja. Trajanje iste zavisi od vaše volje i mogućnosti;

Proverite ukoliko vaši prihodi su dovoljni da platite premiju za koju ste se dogovorili sa osiguravateljem;

Informirajte se o tome koji su rizici pokriveni i šta je isključeno sa vaše police osiguranja;

Pre nego što potpišite ugovora o osiguranju pažljivo pročitajte svaku tačku ugovora, konsultujte se sa ovlašćenim licima o uslovima koje nudi polisa osiguranja i proverite ukoliko ste je jasno razumeli.

Šta je neživotno osiguranje

Neživotno osiguranje znači osiguranje rizika prema klasama definiranim Zakonom br. 05/ L-045 o osiguranju: osiguranje od nesreća, zdravstveno osiguranje, osiguranje kopnenih vozila (drugačije od onih koja se kreću po šinama); osiguranje robe u prevozu; osiguranje od vatre i prirodnih sila (požar, eksplozija, oluja, prirodne sile osim oluje, nuklearna energija, klizanja zemljišta i

zemljotres); osiguranje ostale imovinske štete koje pokriva svu štetu ili gubitak imovine ako šteta nastane od grada, poplave ili mraza kao i raznih krađa; osiguranje od odgovornosti za korišćenje motornih vozila pokriva sve odgovornosti koje proizilaze iz korišćenja motornih vozila na kopnu; osiguranje odgovornosti brodova, osiguranje odgovornosti od korišćenja aviona, kreditno osiguranje, osiguranje garancije, razno osiguranje od finansijskih gubitaka, osiguranje pravne zaštite, osiguranje asistencije.

Razumljivo je da ljudi se osiguravaju od nekih od najvećih rizika sa kojima se suočavaju u životu, jer osiguranje može pomoći porodicama i pojedincima da se pripreme i nadoknade uticaj štetnih događaja na njihovo finansijsko stanje. Ako je osoba nesigurna, neželjeni događaji poput bolesti, gubitka imovine od požara ili veće saobraćajne nesreće mogu čak oštetiti finansijsku situaciju osobe ili porodice.

U nastavku će biti prikazani karakteristike nekih proizvoda neživotnog osiguranja, uključujući obavezno osiguranje od autoodgovornosti i neke vrste dobrovoljnog osiguranja, odnosno osiguranje imovine i osiguranje zdravlja.

Osiguranje autoodgovornosti je obavezno osiguranje vlasnika i posednika motornog vozila za štetu nastalu trećim licima i regulisano je Zakonom br. 04/L-018 o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti.

Vlasnik motornog vozila mora da pre korišćenja istog sklopiti ugovor o osiguranju odgovornosti za štetu nanесenu trećim licima u slučaju smrti,

telesnih ozleда, oštećenja zdravlja ili oštećenja imovine.

Polisa osiguranja mora biti ugovorena samo osiguravatelja koji je licenciran od CBK-a. Polisa osiguranja mora biti jedinstvena na celoj teritoriji Republike Kosovo. Osiguravatelji moraju da održavaju u svakom trenutku: solventnost i pokazatelje likvidnosti u skladu sa važećim zakonima i propisima. Osiguravatelji takođe su obavezni da drže dovoljno sredstava za podmirenje bilo koje odgovornosti proisteklih iz ugovora o osiguranju.

Oštećeni ima pravo da podnese zahtev za odštetu od osiguranja od autoodgovornosti direktno kod odgovornog osiguravatelja.

Postupci za razmatranje zahteva za nadoknađivanje štete nastale iz obaveznog osiguranja od autoodgovornosti nalaze se u Uredbi CBK-a: https://bqk-kos.org/repository/docs/korniza_ligjore/shqip/Procedurat%20e%20Trajtimit%20te%20kerkesave%20per%20kompensimin%20e%20demeve%20-%20autopergjegjesia.pdf preko koje se utvrđuju postupci za prijem, registrovanje, razmatranje, plaćanje i kontrolu zahteva za nadoknađivanje štete nastale iz obaveznog osiguranja od autoodgovornosti.

Na osnovu Zakona o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, CBK je doneo Pravilnika: https://bqk-kos.org/repository/docs/korniza_ligjore/srpski/Implementimi%20i%20Sistemit%20BM%20serb.pdf

o primeni Bonus-Malus sistema, sistem koji se primenjuje kao korektor visine premije osiguranja, na osnovu istorije štete osiguranika. Važnost ovog sistema je u tome što će bonus dobiti dobri i disciplinovani vozači i oni koji su oprezni u saobraćaju, dok istovremeno preko Malusa, neodgovorni vozači koji uzrokuju nesreće biće u nepovoljnom položaju.

Osiguranje imovine- je dobrovoljno osiguranje i osigurava se dobrovoljno od strane osiguranika. Ovde ulazi lična i kolektivna imovina, pokretna i nepokretna. Osiguranjem se pruža zaštita osiguranja od rizika koje osiguranik odabere i koji su navedeni u polici: požar, udar groma, eksplozija, oluja, grad, klizanje zemljište i odron, poplava i bujica, zemljotres, provala i razbijanje stakla itd.

Zašto nam treba zdravstveno osiguranje?

Zdravlje je najveće bogatstvo u životu, pa bi zato zdravstvena zaštita trebala biti glavni prioritet te osobe. Zdravstveno osiguranje pokriva određene finansijske prihode zbog nesposobnosti, beneficije u obliku obeštećenja kao i kombinovane beneficije. Na osnovu polise zdravstvenog osiguranja imaćete pokriveno preventivne i specijalističke preglede, dijagnoziranje, laboratorijske analize, hirurške intervencije, bolničko lečenje u privatnim klinikama po vašem izboru.

Šta je životno osiguranje

Ovo osiguranje pokriva osiguranje prilikom smrti, osiguranje za preživljavanje do određene dobi ili za prevremenu smrt, životno osiguranje sa povratkom premije.

Postoji i *životno osiguranje povezano sa kolektivnom investicionim preduzećima.*

Anuitet podrazumeva ugovor o osiguranju od koje se dobijaju periodični prihodi, koji može biti za određeni broj godina ili za ceo život;

Dodatno osiguranje vezano za ugovor o životnom osiguranju, uključujući jednu ili više od ovih kombinacija: smrt kao ishod nesreće, trajna invalidnost na radu ili invaliditet na radu ili određena

vrsta povrede kao ishod nesreće, trajna invalidnost na radu ili invalidnost na radu ili određena vrsta povrede kao ishod bolesti, privremena nesposobnost kao ishod nesreće, privremena nesposobnost kao posledica bolesti, nemogućnost obavljanja posla ili posla kao ishod telesnih povreda, bolničke usluge, neizlečive bolesti, medicinske usluge.

Zašto je dobro imati životno osiguranje?

Budući da je život najskuplja stvar koju imamo, potrebno je preduzeti mere da bi ga štitili. Jedna od tih mera je životno osiguranje, kroz koje bismo doprineli ličnom, porodičnom osiguranju i uštedeli bi istovremeno.

U životu svi planiramo da dostignemo svoje ciljeve kako bismo stvorili bolji život za sebe i svoje bliske. Ali ne ide sve u životu po planu.

Bolest, invalidnost ili smrt su neplanirane i nepredviđene stvari koje mogu uticati na naš život. Osim što možemo lično biti pogođeni, ovi slučajevi donose i finansijske probleme za čitavu porodicu.

Prema tome, na neki način od nas zavisi ne samo sadašnjost već i budućnost porodice a kao zaštitna mera bilo bi dobro imati životno osiguranje.

Pojedinac ne bi trebalo da vidi svrhu osiguranja kao priliku za zaradu, već kao ekonomsku sigurnost u slučaju nepredviđenog događaja koji bi mogao uticati na naše zdravlje, imovinu i život.

ŠTA SU TEHNIČKE REZERVE

Tehničke rezerve odnose se na obaveze osiguratelja po ugovorima o osiguranju. Stoga rezerve koje stvaraju osiguratelji treba razlikovati od rezervi nefinansijskih kompanija. Rezerve za nefinansijska preduzeća predstavljaju nepotrošenu zaradu, sve dok kod osiguratelja ne mogu se smatrati zaradom, nego izvor sredstava namenjenih za pokrivanje budućih obaveza osiguratelja. Po zakonu, osiguratelji su obavezni da odvoje i održavaju tehničke rezerve. Prema zakonu o osiguranju, cilj tehničkih rezervi je pokrivanje budućih obaveza od osiguranja i mogućih gubitaka od rizika nastalih iz poslovanja osiguranja. Jer, premija osiguranja plaća se unapred (avans), a zaštita osiguravatelja nastavlja se i u narednom periodu definisan ugovorom. Stoga je važno

unapred odrediti potrebna sredstva u obliku rezerve koja će služiti za ispunjavanje obaveza osiguratelja prema ugovorima o osiguranju.

Glavne tehničke rezerve neživotnih osiguravatelja su:

- **rezerve o nezasluzenoj premiji** (engl. *Unearned premium reserves*), i
- **rezerve gubitaka** (engl. *Loss reserves*)

Dok životni osiguravatelji drže:

- **matematičke rezerve** (engl. *Mathematical reserves*).

Uloga CBK-a:

- **obezbediti zaštitu interesa osiguranika, oštećenih kao i stalno informisanje vezano za osiguranje;**
- **obezbediti zakonitost, efikasnost, stabilnost, likvidnost i solventnost osiguratelja, posrednika u osiguranju i drugih subjekata određeni ovim zakonom;**
- **obezbediti pravičnu i urednu konkurenciju, podstičući na ovaj način razvoj, širenje proizvoda i usluga osiguranja u korist javnog blagostanja i stvaranje okruženja pogodnog za potencijalne investitore u industriji osiguranja na Kosovu.**

Na osnovu činjenice da nadzor osiguranja se sastoji od različitih aktivnosti, svakako, glavni cilj je zaštita interesa osiguranika.

Sa stabilnim regulatornim okvirom, CBK, odnosno neprekidni nadzor osiguranja je usredsređen na stalnom nadzoru kao jedan od ključnih stubova procesa nadzora, pri čemu se taj proces sprovodi putem instrumenata nadzora, odnosno odseka za prijavljivanje i analize i odseka za nadzor u zemlji. Na osnovu proaktivnog pristupa ONO-a, kao i putem nadzornih instrumenata uspelo je

pravovremeno identificirati potencijalne probleme i poduzeti preventivne/korektivne mere pre nego što problemi sektora osiguranja postanu ozbiljni.

Treba naglasiti da se nadzor osiguravatelja sve više se usredsređuje prema pristupu na osnovu rizika, kroz koji pristup se vrši usredsređivanje na osiguravajućim licima sa višim profilom rizika. U tom pravcu pripremljen je priručnik nadzora na osnovu rizika, primena kojeg će biti u bliskoj budućnosti, gde će se preko istog odrediti nadzorna strategija za osiguravatelje, a neprekidno će se povećavati i kvalitet i primena postupaka nadzora.